

Gerencsér Anna

Szeptember

1.

Elillant a nyári forróság, és még a fények is megváltoztak: az idő továbblapozta az eget, ahogy én a naptárat.

2.

Az őszben mindig a változást szerettem, de a változásban vajon az elmúlást, vagy a más jövő ígértét?

3.

A szemközti panel ablakából sírást hallok – *kérlek, kérlek, ne!* – és szeretném hinni, hogy csak a tévé az, de még jóval azután is, hogy a hangot elnyelte a lakótelep zaja, vissza-visszatérek az ablakhoz, hallgatózom, az odaát megrebbenő függönyöket lesem, találgatok, melyik lakás volt az, és ismét csak azt mondogatom, hogy csak a tévé, hogy nincs senki odaát, aki egy sarokba kucorodva zokog, vagy tizenöt szúrt sebből vérzik ki a nappalija szőnyegén, vagy most söpri össze házassága romjait, de minél tovább győzködöm magam, annál inkább úgy érzem, segélykiáltást hallottam, valaki nekem sikoltott, én pedig cserbenhagytam.

4.

Ha naplót írnék, amit már ötször elkezdtem és feladtam, ezúttal nem a piti bánataimról és múló lelkesedésemről írnék, hanem mindig csak az égről, ahogy a teraszról látom: elmesélném, hogy válik napról napra opálosan izzó fehér üvegből szürke, horpadt kázanlemezzé, ahogy a természet apránként tört színekre cseréli lángoló palettáját, hogyan írnak rá titkos üzeneteket a galambok és a repülők, hogyan tárul ki éjjelente, mint egy kapu, mely nagyobb, mint a ház, melybe vezet, hogyan suttog nekem a világ minden zaján áthatva, és hogyan hallgat, örökké hallgat, mikor én felé dobálom meddő vádjaim, vágyaim.

5.

Lista a holmikról, amiket eddig a lépcsőházban találtam: farmernadrág; üres borosüvegek; majd' egy méteres plüss szamár; virágcserep; egy árva kulcs; egy félig megalvadt vértócsa; fél pár fekete, tűzött bőrkesztyű; szakadt póló; egy tányér makaróni késsel és villával.

6.

Felfedeztem, hogy csak Queen-számok címéből össze lehet rakni egy párbeszédet, ahol egy pár összevész, az egyikük közli a másikkal, hogy elhagyja, mire az szidja, vitázik, majd könyörög, s hogy mindez nem hatja meg a másikat, végül öngyilkos lesz, amit párja szenvtelenül, ridegen, épp csak egy kis bosszúsággal fogad.

7.

Néha úgy hullik szét bennem a világ képe, mint az asztalról lelökött kirakós: itt egy utca, egy tábla, egy épület homlokzata, de a darabok szétszóródnak, és képtelen vagyok összeilleszteni őket, kapkodok egyikhez, másikhoz, de nem áll össze a város, ahol élek, még azt sem tudom megmondani, hogy mennék el a sarki boltig, a tornaterembe, a Parlamenthez – *jamais vu*, úgy hívják, a *déjà vu* ellentettje, gyönyörű francia kifejezés, a rettegés és a zuhanás szinonimája.

8.

Meghalt Erzsébet királynő, s a világ ismét kevesebb lett valamivel (de hát nem lesz kevesebb a világ minden alkalommal, mikor akár a legkisebbek közül múlik el egy?), és az idő nemhogy nem állt meg, de még le sem lassított; szomorú, egyben gyönyörű, hogy a sors, az élet, vagy nevezzük akárminek, mindegyikünkre ugyanolyan kozmikus közönnyel tekint.

9.

Ha egymás szemén át nézhetnénk magunkra, vajon megtörne, hogy milyen tisztán látszanak hibáink, melyeket tagadni szeretnénk, vagy erőt adna, hogy van, aki azok ellenére is szóba áll velünk, mi több, talán még értékesnek is lát?

10.

Telehold.

11.

Tudom, hogy követnek, hallom a lépteik zaját, bár megpróbálják az eső hangjaival leplezni.

12.

Néha biztos vagyok benne, hogy ha lenne bátorságom felhasítani a testemet, kiderülne, hogy a bőröm álcája alatt csak üvegszilánkok és repedt fogaskerekek lapulnak.

13.

A fények, a formák, a színek, a tárgyak szétesnek – eltűnnek – elolvadnak – megváltoznak, és minden más, idegen, semmi sincs a helyén – semmi sem biztos többé – félek –

14.

A világot összetartó vörös zsinórok sorra elszakadnak, az ablakok lehullanak a tájképről, mint a rothadó gyömolcs a fáról, a híd pülonjai felhasítják az eget, a kezemet idegen akarat mozgatja, idegen hangok írják e sorokat, és már nem vagyok biztos benne, hol vagyok, ki vagyok, vagyok-e még egyáltalán...

15.

Mikor a galambok ellökik magukat a tető széléről, vajon tudják-e már, hogy zuhanni fognak vagy repülni?

16.

Minden szavam visszhang az ég faláról, széthulló sóhaj, elvesző zörej, és senki, senki, senki nem felel...

17.

Ma eső helyett kis halak zuhognak, és fogadni mernék, hogy ilyesmiről már olvastam vagy hallottam valahol, de képtelen vagyok felidézni, hol, mikor és milyen kontextusban – kiszedem a halakat a virágládából, fel az erkély koszos csempéiről, még csapkodnak, csillognak, vizet engedek a fürdőkádba és a mosogatóba, oda hajigálom őket, és nézem, ahogy körbe-körbe úszkálnak, és nincs szívem megsütni őket ebédre, pedig azt terveztem.

18.

Mostanában arra ébredek, hogy valaki végigsétál a szobán, megáll az ágyam mellett, és csak néz, figyel – aztán kinyitom a szemem, és nincs ott senki.

19.

Csak hullámok, szívem, mintha óceán mosná át a várost, fel és le, mindig csak kicsit sodornak odébb, felemelnek, leejtenek, míg végül partra vetnek egy ismeretlen földön, csak hullámok, hintáztatnak, elringatnak, előbb-utóbb elvonulnak, hát ne félj, szívem.

20.

Legurultam egy lépcsőn és átestem egy üvegezett ajtón, és össze-vissza szabdaltam a jobb karomat, de azt mondták, szerencsém volt, azt mondták, csak pár milliméterrel odébb hasít belém egy szilánk, és kivérzek a lépcső aljában, miközben körülöttem az üvegszilánkokban darabokra törik a mennyezet, az ajtó, a bámuló arcok képe, és most nem tudok másra gondolni, csak ahogy fekszem az ajtó romjai között, és mégsem, mégsem, és most minden pillanat, minden apróság ajándék a sorstól, egy sonkás szendvics, a hűvös szél az arcomon, a kerítésről lepattogzó festék látványa, a füzetlapok selymes érintése, a tinta illata, mikor jegyzetelek, mind meg nem érdemelt ajándék, és ettől minden gyönyörű lesz.

21.

Csak épp mesélni nem lehet, hogy annyira boldog vagyok, hogy énekelni tudnék – mármint ha valaha tudtam volna énekelni, de olyan botfülem van, hogy elültetve leveleket hajtana –, mert milyen kínos, hogy ilyen elképesztően ügyetlen vagyok, úgyhogy most jobban hangzó megfogalmazást keresek: „három tigrissel verekedtem”, „elmentem kiszabadítani Csipkerózsikát a tövises vadon közepén álmodó kastélyából”, „tízen voltak, *ekkora* késekkel, és oké, hogy úgy festek, mint a leértékelt darált hús a hentesnél, de látnád csak őket”, vagy „beszóltam Cyranónak”.

22.

Egy rémálom vadászik rám: hajnalban sikoltva ébredtem, és miután sikerült megnyugodnom egy kicsit, és meggyőzni magam, hogy csak álom volt, nem bánthat, biztonságban vagyok, és végre visszaaludtam, a rémálom pontosan onnan folytatódott, ahol felriadtam belőle.

23.

Ma reggel egy ismeretlen arany karkötőt találtam az asztalomon: úgy tűnik, alvajártomban ékszert veszek, vagy a kísértet, akit a falban motoszkáló zajok elkövetésével is gyanúsítok, megtette az első baráti gesztust.

24.

Ami végleges, szép is, mert nem ad lehetőséget megalkuvásra, gyáva félmegoldásokra vagy visszakozásra; egyben rémisztő, ugyanezen okból kifolyólag.

25.

Ma végre kipihenten és frissen ébredtem, és felfedeztem, hogy nem is emlékszem rá, mikor volt az utolsó ilyen alkalom – csak pörgettem vissza a napokat, heteket, hónapokat, és szíven ütött, hogy amire régebben szimpla fizikai szükségletként gondoltam, most luxus, pirosbetűs ünnep, és idáig még csak fel se tűnt; azóta azon töprengek, még mi mindent vesztettem el úgy, hogy annyira magától értetődőnek tekintettem, hogy nem is figyeltem oda, megvan-e még.

26.

Az önismeret átka, hogy mikor az ember hazudni akar magának, sokkal jobb kifogásokra van szüksége, mint mikor másokat akar elbolondítani.

27.

Csak azért gondolhatja bárki, hogy a többszörös személyiséghasadás praktikus lehet, mert feltételezik, hogy legalább az egyik verzió örült izgalmas lesz, vagy szívesen fogja végezni a házimunkát – de gondoltál már arra, hogy darabokra töröd magad, aztán semmi Mr. Hyde vagy Fernando Pessoa 2.0, csak egy helyett hét lusta disznó leszel, hétszer annyi hétköznapi, kisstílu problémával?

28.

Az első igazi, szürke őszi köd.

29.

Ha egy nap nem írok, elvesztegetett időnek érzem – de ha írok, elvesztem az időt – azt hiszem, az írók és az idő viszonya olyan, mint a kitérő egyeneseké, amiknek annyi sem jut, mint a párhuzamosoknak: még a végtelenben sem találkozhatnak.

30.

Vannak napok, mikor úgy érzem, már csak azért is érdemes élni, hogy felnézhessek az égre, és a szélbe és a fénybe tarthassam az arcom; napok, melyeken még az ilyen nyálas klisék is szinte hihetőnek hangzanak, s mikor nem bánok semmit, nem haragszom már senkire, és már-már elhiszem, hogy valami értelmet mindenben lehet találni.

Csabai László

Az írásról

Október 1. Könyvet vettem feleségül

A feleségem is egy könyv: az írás mellett és azzal összefonódva ő a legfontosabb része az életemnek, úgy választottam ki őt is, ahogy a témák, műnemek, műfajok közül kiválasztom, melyik a legmegfelelőbb számomra, s ahogy a könyveimet formálgatom, úgy formálgatom a feleségemet is, vagy legalábbis próbálom formálgatni.

Október 2. Leszármazás

Az ember talán-remélhetőleg azért (is) él, hogy valami hasznosat csináljon mások és önmaga számára, s ha sors(Gondviselés?)vezérel az életem, akkor a feleségem, a gyermekeim, s őseim, egészen az első emlősig, az első gerincesig, az első prokariótáig, azért (is) jöttek létre, hogy én, pár milliárd év múlva megszülessek és író legyek.

Október 3. Kaméleon

Regényeim (szándékom szerint) kaméleon regények, vagyis olvasás közben ahhoz a várához idomodnak, amellyel kézbe veszik őket: aki plasztikus történelemábrázolást vár – annak történelmi realista regénnyé válnak, aki társadalomrajzot vár – annak szociográfiai regénnyé válnak, aki a krimi kedvelő – annak detektívtörténeté válnak, aki a szerelmi történetekért eped – annak szerelmi széphistóriává válnak, aki maga sem tudja, mit akar – annak meghatározhatatlan stílusú, de olvasmányos könyvvé válnak.

Október 4. Nem ugyanaz

A művészi megfogalmazásban kétség kívül van valami szokatlan, hiszen eltér (el kell, hogy térjen, ha csak kicsit is, s akkor ez a kis eltérés fontos műalkotó elem lesz) a hétköznapi szóhasználatától, gondolkodásmódtól, mint ahogy a hülyeségben (a blöffben) is van valami szokatlan, zavaró, abnormalis. hisz éppen ezért hülyeség: tehát a művészetben és a hülyeségben közös a szokatlanság, de ez nem jelenti, hogy a hülyeség művészet lenne, éppen ellenkezőleg: a hülyeség a művészet (gyenge) utánzása.

Október 5. Erkölcsvédelem

Sok férj szereti, becsüli a feleségét, mégis megcsalja, aminek egyik oka lehet, hogy a férfi elfogadja feleségét annak lelki valóságában, ám a túl régóta élvezett testi valósága már nem elég izgatós számára, pedig egy húszéves, izgatós menyasszonytest izgatós asszonytestek tucatjait rejti magában, mivel azonban a feleségek nem közlekednek meztelenül sem a lakásban, sem az utcán, sem a munkahelyen, a meztelen testüket fel kell idézni, vagyis képzetek azok, s a képzet létrehozásához tehetség kell, képzelőtehetség, ugyanaz a képzelőtehetség, ami nélkülözhetetlen regényolvasáskor: képzelj el izgatónak sok regényhősnőt, úgy sikerülni fog feleséged folyton változó testi valóságát is újra meg újra a maga izgalmaságában elképzelni!

Október 6. Meghökkenés

A művet szülő impulzus (konkrét műhöz, műrészlethez kapcsolódva kibomló tehetség) ellentmondásossága, hogy mivel a mű csak akkor lehet jó, ha magának az írónak is

tetszik (az író egyben a mű első olvasója is), a tetszésnek, a katarzisznak pedig elengedhetetlen része (a történetnek, helyzetnek, ábrázolt világnak valóságosnak megélése, a nyelvi megformáltság, a humor stb. mellett) az újdonság, a meghökkenés, ezért az írónak is meg kell hökkennie saját művén, de a meghökkenést keltő fordulat, elem nem jöhet abból az írói lélekdarabból, amely a meghökkentő elem előtti mondatokat leíró lélekdarabból jött, mert akkor az író nem hökkenne meg: vagyis több elmeréteggel, lélekréteggel ír egy művet.

Október 7. Az alap

Egy fordulat az életben (vagyis a műben): a novella, több fordulat a műben: az elbeszélés, több elbeszélés egyben: a regény, olyan regény, melyből elhagyjuk a narrációt: a forgatókönyv, forgatókönyv, melynek (novella)fordulatai színpadon is megvalósíthatók: dráma, tehát minden a novellával kezdődik.

Október 8. Hanyatlás

A kultúra hanyatlását talán az olcsó villanyvilágítás feltalálása is okozta, mert amíg az emberek nappal olvastak, este beszélgettek és emésztettek, emésztették a vacsorát és az olvasottakat, de mióta van villanylámpa, túlolvassák magukat az emberek, a sok megemésztetlen ismeret pedig összekavarodik a fejükben, nem áll össze koherens tudássá, viszont a „józan paraszti” világfelfogástól is elszívják a levegőt.

Október 9. OCD

Kafka hősei azért csinálnak valamit, mert elkezdtek csinálni, mert életük részévé vált, ahogy a rossz feleség sem bírja megállni, hogy a férje bármilyen kijelentésére ne tegyen egy gúnyos megjegyzést, mert ezt csinálta egész életében, úgy K. sem tud lemondani a Kastélyról, különben a Kastély képe dörömbölne folyton az agyában, mint ahogy amúgy is dörömböl.

Október 10. Nők

A nők lenyűgöznek. Egy szép és intelligens nő majdnem olyan érdekes, mint egy jó könyv.

Október 11. Kegyelmi állapot

Tejhabos kávéval és Csehovval kezdeni a napot.

Október 12. Extrovertált

Sokat olvasok, mert szeretek emberek között lenni, az olvasás ugyanis a legkevésbé sem magányos tevékenység: élénk diskurzus az két valódi ember, az olvasó és az író között, melyet körbevesznek a regény karakterei, melyek akkor hitelesek, ha élőnek hatnak, így félig élők is.

Október 13. Szabályok

Ha valaki jó detektívtörténetet akar írni, fontos, hogy az angolszász krimikánon minél több szabályát sértse meg, a nyomozónak legyen magánélete, ne csak gyilkosok után nyomozzon, ne legyen mindig sikeres, legyen lezáratlan ügye, ha rájön, ki a tettes, az ne jelentse, hogy azt a bíróság is elítéli és legfőképp: a tettes megtalálásával ne érezzük, hogy helyreállt a (nem létező) harmónia a világban.

Október 14. Bomba

Minden ember (és minden regényalak) robbanásveszélyes, akár egy időzített bomba, az időzített bomba azonban nem biztos, hogy felrobban, és ha igen, akkor is csak egyszer, az ember viszont biztos, hogy legalább egyszer felrobban, de valószínűbb, hogy többször, akár rendszeresen.

Október 15. Jelek

Talán író lesz abból a gyermekből: aki folyton kérdez, akit nem ért a környezete és aki furcsának találja, hogy évszakok követik egymást.

Október 16. Nagyregény

Karinthy a Láncszemek című novellájában kifejti majd bebizonyítja azt az elméletét, hogy a Földön élő emberek legfeljebb öt másik emberen keresztül mind kapcsolatban vannak egymással, amit továbbgondolva, mivel minden ember élete történet-sor-regény, rájövünk: a százmilliárd ember (ennyi emberi élet jött létre eddig bolygónkon) sorsa egy gigantikus, éppen most is íródó nagyregény részei, mely százmilliárd pontból elkezdve és a minden emberek közötti találkozásnál meglévő irányváltási lehetőségek bármelyikét választva olvasható izgalmas szuperkönyv a világ teremtője számára, meg persze azoknak, akiket beenged hatalmas könyvtárába.

Október 17. Szint

A sorok közötti szöveg a szöveg legfontosabb része, s ennek érdekében nagyon puritán leírt szöveget kell használni (ahogy tette Gogol, Csehov, Maupassant, Kafka, Csáth, Kosztolányi), hisz az majd a sorok közötti szöveggel kiegészülve válik éppen teljessé.

Október 18. Korlát

Az író ne írjon mindig magáról, pláne ne gyermekkori sérelmeiről, mert az írás nem terápia, és az író élete talán csak önmaga számára a legérdekesebb, a mű szempontjából viszont akadály, gátolja az ötletáradást.

Október 19. Hagyma vagy kocsma

A sok értékes könyv egymásra boruló hagymahéjakhoz hasonlóan adják ki egy nemzet lelki, kulturális arcélét, az igazán jó könyveket mégsem a könyvek ihletik, hanem a való életből vett tapasztalat, a beszélgetés hús-vér emberekkel.

Október 20. Bilincs

A hagyomány éltet és fogva tart, mert nem csak a katedrálisépítésnek, hanem pl. a kényszerből kötött házasságoknak is mély tradíciója van.

Október 21. Tartalom és forma

Tartalom forma nélkül: semmi, közhelyes okoskodás, forma tartalom nélkül, ha nem is kész alkotás, de lehet érdekes kísérlet, a formában idővel, mintegy önmagától, megszületik a tartalom is, a fiatal költő először a klasszikus versformákat akarja elsajátítani, ne azt, hogy lehet hatalmas igazságokat a gyarló emberek arcába vágni.

Október 22. Holtpont

A verseket írogató gyermektől megkérdezi a nagynéni, „mi akarsz lenni, ha nagy leszel?“, mire a gyermek magától értetődően mondja „költő“, mire a nagynéni felnevet, és pontosítja a kérdését, „na, jó, de dolgozni mit akarsz majd?“

Október 23. Opportunizmus

Hogy krimi írok-e, az attól függ, ki kérdezi, ha egy krimirajongó, akkor azt válaszolom: „persze, tartalmaz krimik a regényeim”, ha olyan kérdezi, aki szerint a krimi ponyva-műfaj, annak azt mondom, „realista regényeket írok, melyek főhőse történetesen egy detektív.”

Október 24. Szabadság

A valóság annyira színes és meglepő (boldogító és szörnyű), hogy bármit talál is ki az író, az szerepelhet egy realista regényben, a kérdés csak az, hogy egy adott történelmi, lélektani helyzetben ez a történet tipikusnak vagy inkább kivételnek számítson-e.

Október 25. Nehézség

Prózaírók viccelődve szokták mondogatni a költőknek, hogy könnyű a dolguk, hisz pár sor és már kész is a mű, miközben tudják, hogy a versíráshoz isteni tehetség kell, csak a tökéletes vers a jó vers, a prózában viszont lehetnek hibák, ha kicsit (de csak kicsit!) túlírt, ha egy-két megjegyzés felesleges, ha egy-két karakter nem megfelelően árnyalt, de van legalább egy oldal, amiben erős a regény vagy novella, már érdemes volt elolvasni.

Október 26. Találkozás

Egy regényt véglegesen befejezni, lezárni leginkább csak úgy lehet, ha meghal a főhős. mivel azonban én nem vagyok a halál kedvelője, általában fenntartom a lehetőséget a történet folytatására, olyan jó újra és újra találkozni a figuráimmal!

Október 27. Elődök

Fontos, hogy egy írónak ne legyen példaképe, mert az akadályozza a saját út megtalálásában, ha van példaképe, ölje meg, hogy nyugodtan tudjon lélegezni: a jövő halottak hátán épül, ez régi igazság.

Október 28. Boldog szolgaság

A regényírás a lustáknak való kőkemény munka, mert bár maga a tevékenység épp úgy kimerítő, akár a vagonpakolás, de míg ahhoz fel kell kelni időben, villamoson kell nyomorogni, meg kell alázkodni a csoportvezető előtt és esőben, fagyban, hőségben is kell végezni, addig, ha az íráshoz álmosan ül hozzá az író, és ha még egy kicsit el is szunnyad a laptop előtt, az sem baj, hiszem álomban (különösen félálomban) igen sok jó ötlet születik.

Október 29. Elkerülhetetlen megmérettetés

Amikor végre egy neves, fejlett terjesztőhálózattal rendelkező kiadó jelenteti meg a művedet, akkor már nincs mentséged, az már akkor olyan, mintha haláloz előtt megjelenne egy angyal, és azt mondaná: „Egész életedben tépelődtél, van-e Isten, most elmondom neked, hogy van Isten, van feltámadás, van öröklét a paradicsomban.”, s te már kezdenél örülni, mikor hozzáteszi: „Igaz viszont hogy van pokol, meg örök kárhózat is.”

Október 30. Ki, ki a maga módján

A feleség (múzsza) mondja: „Te megtermékenyítettél engem, ezért én megtermékenyítelek téged.